

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Kod otvaranja

Sljemenskoga Elvirina puta,

prozvanoga po gospodji **predsjednika** hrvatskoga planinarskoga društva
grofa **Miroslava Kulmera**.

Nad potokom te šumnim staza blago
Sve više uzvodi gorske česte sjenom
U zavojih bez broja, a za koprenom
Od hvoja kaže dolje i visje drago

I Savski niz sa slikom Zagreb-grada
I Sljemen-vrh, tû novoj stazi svrhu.
Oj stazo divna, što divnome vrhu
I diete i starca laka uzvodiš sada,

Svak tobom šetnik haran klicati će:
Nek živi, koj plemenit darova te,
I ona, koja mu diči i krasi žiće:

Grof Miroslav i grofinja Elvira,
Što blaga prista, stazo blaga, da te
Nje ime resi, zalog slave i mira!

Oj mila stazo, ko li bit ćeš sretna,
Kad svetla gospa tobome povede
Svog sinka Marka, sokola poletna —
Da Bog ga živi! — i slavne mu djede

Pred okom duha ukaže, i dragi
Na okrug dom naš i hrvatski sveti
Naš stieg, s kiem — slavan prah mu blagi! —
Djed Miroslav bje bojnoj glava četi.

Hrvatski stieg nad tobom, mila stazo,
Slavom i mirom vjenčan svedj se kazô,
S tih visâ svietleć domovine širom,

Nad Miroslavom vio se i Elvirom,
A pod njim Marko bio im sunce žarko
I domovini baš Kraljević-Marko!

Na Sljemenu 17. srpnja 1898.

Franjo Marković.

Slavje u Zagrebačkoj gori.

U Hrvatskoj nema gore, ni planine, koja bi tako pristupna i prohodna bila, kao što je ubava Zagrebačka gora, kojom dolaze od davnine Zagorci u bijeli grad Zagreb. Već njezino prigorje prava je prirodna razkoš i tko se je samo uputio iz Tuškanca preko Cmroka na Prekrižje, a odavle Pantovčakom i Zelen-gajem prema gradu, mora da je razdragan, mora da je uzhićen krasnim, dalekim i raznoličnim vidicima, koji se otvaraju oku na sve strane.

Milovidan je pogled i sa podora Medvedgrada, sa Gračeca i Rebra kod Gračana, sa briega sv. Barbare kod Čučerja, sa Banove i Komušarove pećine kod Vidovca, sa Lipe, Planine i Velikoga roga, ali prvenstvo pripada Sljemen u, najvišemu briegu Zagrebačke gore, koje se iztaklo 1035 metara visoko.

Ovamo zalaze Zagrebčani najradje, da se pozabave, svježim se gorskim zrakom okriepe, onom biser-vodom ohlade i dalekim vidikom naraje, gledajući kraj od diva Triglava do modrih bosanskih planina.

Na Sljeme vode tri puta: jedan ide preko sv. Jakova, (869 m), drugi kraj Kraljičinog zdenca, a treći od Gračana.

Najugodniji i najkrasniji je onaj put, što vodi iz Šestina kraj crkvice sv. Roka prema Kraljičinom zdenču. Ugodna je hladovina u kestenovoj šumi, pri-jatna ona tišina, koju prekida bučeći i razprašujući se Medveščak pod suno-vratnim stienama Mačkove pećine, koju na gusto pokriva zimzeleni bršljan.

Za našega djakovanja ne bijaše tako kod Kraljičinog zdenca. Vodila je tamo staza puna vododerina, izprebacana kamenja, a cio kraj odavao je divlju, zapuštenu sliku. Niti bijaše obzidanog vrela, niti one prijatne, trudom g. grofa Kulmera sagrađene lugarnice, niti onoga zatišja, koje ti danas tako godi duši tvojoj. Potok bijaše pun balvana i dovaljena kamenja, pun trupaca, panjeva i oborenih stabala, a s lieve strane pod sv. Jakovom bijaše vlaka (takalica, riža), kojom su odtakali iz gore drva.

Bolji dani osvanuše Kraljičinom zdenču kada je poduzetnik Erlich sagra-dio od Kulmerove pećine bočinom briega široku stazu, kojom si laglje i sigurnije pošao do spomenutog historičkog vrela, gdje je presvietla gospodja Aleksandrina grofica Kulmer uz pripomoć planinskoga društva sagrađila i malen paviljon i time podala kraju puno prijatnije lice.

Nu valjalo je Kraljičin zdenac spojiti i sa Sljemenom, pa je blagonaklonošću presvietloga gospodina grofa Kulmera i trudom planinskoga društva sagrađen put na zavoje, što te je doveo na desnu ruku do piramide, a na lievu pod samu planinsku kuću. Ovaj put bijaše dosta strm, bijaše tu i tamo za gdjekojega iz-letnika i tegotan i zato je niknula misao, da se sagrađi nov put, koji bi bio lagodniji.

Zasluga je u prvome redu predsjednika hrvatskog planinarskog društva, presv. g. grofa Kulmera, koji je taj put na svom zemljištu izveo na vlastiti trošak i time si stekao novih i trajnih zasluga, zasluga ne samo po grad Zagreb, već po hrvatsko planinarstvo u obće.

Oabor planinarskoga društva u svojoj sjednici obdržavanoj 18. lipnja t. g. zaključí, da se taj najljepši i najjugodniji put u Zagrebačkoj gori, u znak zahvalnosti, ozove na vječni spomen imenom presvietle gospodje Elvire grofice Kulmer, »Elvirinim putem«.

Otvorenje toga puta proslavilo je planinsko društva 17. srpnja t. g.

Oko 6 sati u jutro sabrali su se odbornici u Šestinama kod kapelice sv. Roka, odkuda na čelu sa predsjednikom i podpredsjednikom Milanom Lenucijem, krenuše do Kraljičinog zdenca. Tu nadjoše liep broj krasotica i drugih izletnika, koji se pribraše pod vijorećim se hrvatskim trobojnicama. Čim su izletnici zagledali dobrotvora Zagrebačke gore i gorljivog zatočnika hrvatskog planinarstva, nasta radostno klicanje, a gruvajućí mužari naviestiše, da svečanost počimlje.

Podpredsjednik g. M. Lenuci prozbóri pred sakupljenim izletnicima liep govor, u kom iztaknu rodoljubnu svrhu planinarskog društva, usrdno zahvali predsjedniku na njegovom plemenitom i veldušnom činu, što je dao izgraditt novi udobni put i zamoli dozvolu, da ga smije na vječna spomen prozvati imenom, koje je dičnomu predsjedniku jamačno najmilije, imenom njegove gospodje, grofice Elvire. Nakon živahna povladjivanja i klicanja: Živila grofica Elvira! Živio grof Kulmer! — prihvati rieč g. predsjednik, koji naglasi, da ga je upravo patriotična svrha društva ponukala, da izgradi novi put i time učini pristupnijim naše Sljeme.

Planinarstvom se ne samo širi poznavanje naše mile domovine i njeti smisao za njezine prirodne krasote, nego se i pobudjuje ljubav k slobodi i jača patriotična sviest. Zahvaljuje u ime svoje gospodje na počasti i proglašuje novi put otvorenim.

Liepi i vatreni govor predsjednikov prekidalo je slušateljstvo živahnim poklicima, a na koncu zaori sljemenskom dolinom zanosno klicanje: Živila grofica Elvira! Živio grof Kulmer! Po tom je brojno društvo krenulo novim lagodnim putem na vrh, diveći se krasnim vidicima na savsku dolinu. Obće je bilo mn'enje, da se tuda tako lako ide, kao po kakvom gradskom šetalištu.

Jedan dio izletnika krenuo je ravno k piramidi, dočim se drugi uputio do planinarske kuće.

Kako bijaše dan prekrasan, kako su članovi planinarskoga društva nastojali, da izkažu svoju hvalu i zahvalu društvenomu predsjedniku, pribralo se tu puno svieta. Sve bijaše u bajnome naručaju prirode veselo i razdragano, sve bijaše zadovoljno, znajući, da je ovaj dan u povjesti našega planinarstva znamenitan dan, ali znamenit i zato, što se je Hrvat opet bliže primaknuo drugim kulturnim narodima u kojih se je planinarstvo već razvilo do zamjerne visine.

Izletnici zapremili sve klupe i stolove, ali i onu zelenu livadu pred kućom, pa se podali užitku uz miloglasnu hrvatsku pjesmu, uz nevinu narodnu šalu i pošalicu.

Kod zajedničkoga objeda odborova razvila se ugodna i vesela zabava, pa kako i nebi, kad je stolom ravnao g. Nikola Fallér, ravnatelj hrvatske opere.

Profesor dr. Marković ugodno je društvo izneadio, pročitav pjesmu, koju je u spomen toga dana izpjevao.

Zabava potraja do pod večer, i kad se je spustio prvi mračak i zatitrala mila Danica zvijezda, još se je Zagrebačkom gorom od radosti orila hrvatska pjesma u duboki dol i na daleki brieg prekrasnih krajeva drage nam domovine hrvatske.

D. Hirc.

Kako je postalo hrvatsko planinsko društvo.

Napisao Bude Budisavljević.

Primivši nedavno poziv novoga odbora »hrvatskoga planinarskoga društva u Zagrebu«, neka i u Gospiću složimo društvenu podružnicu, segnem u spremnicu i poištem neke podatke, da si bolje u pamet dozovem, a gospodi na dogovor pozvanj, da na šire pripovjedim, kako je ovo društvo postalo. Pa možda ne bude zamjere ni zazora, nekoliko li rieči o tom priobćim u listu, namijenjenu jačemu i uspješniemu obstanku društva.

Da zakružim malko iz daljega. Tko Vas nije čitao knjižicu, što je godine 1860., na osvjetku ustavnoga života, kao iz vedra neba zagrmjela gromko: kako nam je književni jezik, a s naše krivnje teško okržljao, kako smo kukavci odbjegli čistotu toga jezika, kako smo maloumnici zavrgli pravilnost starih mu oblika, a mlakonje i nezalice pogazili sve zakone pravoga pravopisa itd. itd; tko Vas nije čitao »Recimo koju«, umnu rabotu moga zemljaka i u knjizi nekad uzornika, Frana Kurelca? Priznaje sam Frane (tek poslije se pišaše »Fran«), da mu je čud utrzita, pa stoga pero oštro i pisanje žestoko; ali k jednu priča, »da lička kola još i danas (da što, molim, god. 1860) škriplju, a na tromedji da još svašta biva«, pa se brani najposlije onom »da sebe nitko ne preskoči«.

Knjiga se je ova pisala bogme podavno, baš kad mi je bilo preći uz otca — častnika iz Senja na Rieku, da stupim u osmu latinsku i da »dozrem za nauke više, — Kao što je pošteno djače — latinče već tada u slast srkalo sladki med sa svake kite divnoga Čengić age i dnevice se u govoru kitilo zlatnim kitjem pjesnikova umlja, tako smó ti i mi mladi Latinjani riečke gimnazije sve na jagmu čitali pa i vierno pamtili, što i kako sudi »preslovuta« knjiga bruvljanskoga kremenjaka o knjizi našoj na jugu i sjeveru, o knjizi »vseslovinskoj«. I rado smo razbitali »silni škrgot jadljiva mu zuba« na ahavce i dakavce i čukavce pače; a oni stari ili stariji oblici, i rogobatni pravopis onaj, i jezične novote Franove prijale su mladoj duši, grijale su mladenačko srce te kako . . . . .

Meni, popovskomu unuku i prauuku, sinovcu i bratiću, osobito se svidjalo u II. glavi knjižice blago, nježno i milotno Kurelčevo pričanje »o izkonu njegovoga srbovanja«, o tom naime, kako je mladi pregalac u staroga popa Mišćevića Jose za cigla dopodneva naučio čitati ćirilicu.

Pa kako li mu je od jednom došlo pero i gladko i sladko, kad se navratilo na srbskoga sveštenika u Munjavi niže Oštarije, toga »poniznika i božjega

pravednika . . . . . jabučica kao vatra, crne brade, sladostna prismieha, a smiernosti te mu vsi kapucini ni do pasa!« I pop Jove »jedinोजेzičan, jedinosrdačan« tako je umio u kletci svoje »potleušice crnke drvenice« zanieti, očarati mladoga si gosta, da se ovomu »slušajê ga, vidjaše veselija i plavota nebesna i sinota morska i vsa zelen zemaljska.«

Žarkom voljom čitao sam često bojovitu knjigu, često u njoj i ovaj hvatopjev čovjeka, koji se inače pred nikim sagibati i nikomu »mledivati« znao ni htio nije, a duboko mi se u mozag usjekla i vanredno svikla sočna sličica pri susretu gradačkoga djaka s munjavskim parohom, o kojem susretu smjelim kistom pisac i šara i kadi: »pa ti se pokloni, da se smrviš na srdcu, er znaš, da toga dostojan nisi.« —

Jedva bi tko vjerovao, koliko su mi puta ove rieči ta zbiljnom ta šalnom prilikom na um pale; ali riedko kad onako živo i kosnutljivo, kao s proljeća godine 1874. za boravka moga u Ogulinu.

Sjedimo za podnevom u zahladju oblastne sad županijske zgrade, što o čem se spominjajući Mažuranić i ja, još mladi ljudi oba. Kad odnekle preko trga uperio ravno k nama stran čovjek srednjega rasta a »jarčije« brade pa i inače nastranite vanjštine. Odjeven je reć bi — na bolju, ako i ne posve na gospodsku, ma nekuda čudoliko. Na glavi mu smedj putni škriľjak na obod, a na tielu mu dug kišni haljinac poput vreće do koljena spuštene, oko gola vrata i više kukova na široko prorezane, na nogama poput opanaka tamno-žuta obuća.

Pridje smierno k meni i ponizno skide škriľjak, a s glave mu zievnu kao da bi na vidnu nebu pun mjesec. »Pa ti se pokloni, da se smrviš na srdcu, er znaš, da toga dostojan nisi« — onaj tren gledajući sniženi mu poklon, glavom mi munu više od obiesti, Kureľčeve rieči. I upilim otmjenom tobože zbiljom oči u ponešto plaho i stidljivo, al pitomo i uvoljno došľjakovo zrieće. Ovaj požubori ili smrsi nešto poput imena, maši se rukom u njedra i dohvati te mi pruži pismo, i dovrgne uz neku smetnju njemačkim jezikom: od gospodina brata vašega s Rieke. — Nuto, i taj li je moga ludog srdca, pa mi na vrat šalje . . . — promislim i omjerim putnikovu preponiznost mrvučak sumorno, možda i sumnjičavo, a njemu još uvijek s glave mjesec zja il volite — sjâ.

Kad preletjeti okom prve redke, još brže proletim ostale, i trgnem se naglo, i pruživ se u vis sav savcit, i poklonim se pokloniku duboko, ponudim mu na pozdrav ruku najučtivije, i okrenem se nehatnomu, a s nagle promjene nešto začudjenomu Vladimiru zbudjeno, pa mu progugolim njemački: »Herr Universitets Professor, Dr. Johannes Frischauf aus Graz«, a moj se skromni, dobroćudni, pošteni Štajerac na obe strane opet pokloni, da se ovog puta, Bože prosti va istinu — smrviš na srdcu, er znaš da toga dostojan niesi. I domala nestane mjeseca s njegova nebišta, a ja u dušak pripovjedim od rane mladosti desnomu prijatelju, kako je učena ova glavica, ne samo na glasu matematičar — čije se učevne knjige rabe i na riečkoj pomorskoj akademiji, (kod koje je brat moj Stanko tada službovao —), već da je i čuven turista pa došao, da poište, gdje li se Kleku na tjemenu gromovi legu.

Sad je da što mene zapalo, da odam dužnu pòštu ljudini, što no je pod častnu onu čelu zgrnuo toliko znanja, toliko umlja i da se na usluzi nadjem dobro došlu planinaru.

Lasno ti je, brajne, dočekati gosta najodličnijega i ugoditi mu susretajem najodličnijim, kad uza se imaš Ivanova Vladimira, za koga se na daleko zna, da su u svakom biranom krugu začinom i osladom biser-niti tankoumna mu domjenka uz osobnu prijazan i ljubeznivost tkanu na gospodskoj tãri dubrovačke vlastele i slave . . . . .

Za sutra dan u cik zore naručim putniku zgodna i uzdana vodca na vještičje gumno starca Kleka, a oko pete za podnevom dočekam smjela hodca na ogulinskom trgu. Ono jučer zamišljeno, kao da bi u same logaritme ugužvano lice, danas se preodjelo veselim vedrivom, a zborna mu usta zbornu zborahu o divnu pogledu s gorskoga tjemena tjemenjaku Kleku. Ponudim ga, da se podje pookriepiti, poodmoriti; ali moj gost umiljatom zbiljom odpòvidje, da je nešto založio sred gòre, a sad da bi volio pružiti mrvučak ukočene noge jednakim korakom u ravnici. Znavao sam, da su matematičari, pa još njegova glasa, kad što svoje žice, ni u budo ni u dô, što no bi se reklo — a tko bi jim to i zamjerio; ali mu se na ove besjede tek opet časkom zagledam u posve mirno lice da vidim, da li se ne šali sa mnom. Sgledamo se — i podjemo onda bez daljega pogovora k Zuli — kako ondje vodu zovu — pa se poslije otisnemo k Otoku, ubavomu selcu prema Oštariji. I tek pod mrak vratimo se kući, a putem se siti narazgovarali, ponajviše o kulturnoj zadaći i o domašaju sviestna rada planinarskih udruga.

Za drugi dan opet nadjem našem čedniku, — a sve me je, jučer u prvih mah onako nebesita danas svrbila i grizkala tolika njegova skromnost — nadjem mu kršne suputnike-pratioce, učitelje Ratkovića Miloša Likotu i Magdića Josu Ogulinca, da ga odprate do Plaškoga i dalje, davši im pisamce za moje prijatelje.

Eto sad znate, rad šta iznajprvo navezoh plavcu na burno jezerce, kojim je davno plovila hvaljena knjižica na besjedi, kad što oštra i može biti trpka, al u srcu dobra i predobra patnika-književnika, za što li se miljedicom misli a rado ustavih i pred »potleušicom crnkom drvenicom« častnoga srbskog paroha, rajna im obojici duša!

A sad da sklopim plavci jadro te spješeći kraju a bez navrataka, da na kratko dopričam, što je dalje i kako je bilo.

Dne 2. junija 1874. posla mi sveučilištni profesor Dr. Johannes Frischauf iz Graca ovo pisamce:

»Veleštovani gospodine!

Slobodan sam priposlati Vam kratak oris hoda moga na Klek. I visinu sam, držim, opredielio prilično pouzdano; jer mi je uz dobar instrumenat, dobro poslužilo i vrijeme.

Raspoložite s ovim sastavkom po volji i smatrajte ga kao spomenak is-

krena prijatelja prirode, koji je rad, da pronese u šire krugove dobra svojstva vrijedne, prem sad još malo poznate peče vaših gorštaka.

Uz odlično itd.«

Za tim stiže od njegove ruke drugi list, pisan dana 6. julija 1874., koji glasi:

»Veleštovani gospodine!

Slobodan sam priposlati Vam izvještaj o posljednoj mjesečnoj skupštini štajerskoga planinskoga društva. Ujedno se usudjujem zapitati najuljudnije: da li će ljetos koje društvance poći iz Ogulina na Plješevicu ili na Plitvička jezera? Bude li mi voljkako moguće, pridružio bih se, da upoznam i te krajeve Hrvatske. Rado bih to saznati što prije, jer kanim do skora poći na praznike, (kamo, još ni sâm niesam odlučio), pa se bojim, da bi mi ljubezno Vaše pismo moglo prekasno stići.

S gospodinom zdravstvenim savjetnikom Schlosserom bio sam nedavno; žalibože prekasno sam saznao za njegov dolazak, te ga niesam mogao upoznati s našim kruzima.

Primio sam moj opis Kleka. — Profesora Kreka I. dio poviesti slavenske književnosti izišao je u Gracu kod c. kr. sveučilištne knjižare Leuschner i Lubensky. Knjiga je posvud primljena van tako.

Kako je sa hrvatskim alpskim društvom? Mi u Gracu živo želimo, da ožive što prije. Sada već ponovice rade ugarsko, galičko, pače i francesko društvo; a njemačko, austrijsko, švicarsko i talijansko, postoje već odavno. Sva se ova društva dobro paze i domienjaju zamjenito; a baš ovakova su društva te kako podobna, da zbliže strane elemente.

Uz najsrdačniji pozdrav itd.«

I napokon evo trećega mu pisma od 14. marta 1875.

»Veleštovani gospodine!

Šaljem Vam obećani sastavak o Hrvatskoj. Da li će što valjati, neka sude drugi; ali volje je bilo poštene, da hrvatskoj stvari što to poslužim. Prilažem k jednu više posebnih odtisaka, da jih, svidi li Vam se sastavak, podielite u Ogulinu i u okolini; ne preskočivši, liepo molim, cienjenih mojih pratilaca, gospode Ratkovića i Magdića. Bude li Vam trebalo još više odtisaka, izvolite mi samo javiti. Znancima izvan Ogulina, koji su me na mom putu najprijaznije susreli i primili, sâm ću odpraviti sastavak.

Osim toga šaljem Vam sastavak o »štajerskoj Švici«, koji bi mogao nešto koristiti našim Slovencima.

Tim Vas i sve znance najsrdačnije pozdravljam, preporučujući se itd.«

Pobudjen dolazkom i nagovorom profesora — planinara, pisao sam namah obširno u Zagreb, a na ruke umnoga i poput mrava radinoga rodoljuba, profesora Dr. Gjura Pilara, koga nam je nemila smrt toli rano pokosila na žalost rodu, na štetu knjizi. Poslah mu poslije i pravila štajerskoga planinarskoga društva i druge društvene publikacije, a kako se slučajno razminusmo pri zamiernoj slavi

svečanoga otvorenja našega sveučilišta, to nam bješe napismice dopresti razgovor i dogovor o osnutku hrvatskoga planinarskoga društva.

Eve odgovorâ nezaboravnoga Gjure:

U Zagrebu mjeseca lipnja 1874.

»Cienjeni gospodine i prijatelju!

Ustrojstvo »društva za laznu po gorah«, koje u Vašem cienjenom listu od 10. o. mj. zagovarate, moglo bi zaista postati iskrom, te nam razpiriti plam budna i djelatna života, kojemu se dosad malo još traga vidi. Udruživanje je kod nas još sveudilj neustrojeno: jedva čaša vina na stolu veže veselo društvo, a da nebude raspre i priepora. Udruživanje višega moralnoga stepena može jedino učiti medjusobnu poznavanju, otupiti i izbrusiti njeke hrapavosti u obćenju i učiniti, da se uz individualne prednosti na izbježi ve mahne zaboravi. Osim toga neima jamačno boljega načina, da prodru u masu zdrave i jedre misli da se javno mnenje što više izbistri i okriepi, nego opet što je udruživanje. Mladić, koj se gubi moralno i fizično, loveć prigodna društva, postane i po istu domovinu ako ne koristnim a ono nadobudnim članom, čim revnošću obavlja dužnosti, koje mu viša društvenost nalaže.

Svi ti se razlozi u zadnje vrijeme ovdje dobro uvažuju; zaoto je nedavno utemeljeno društvo za jačanje. Istim sliedom misli dodjoste i Vi, cienjeni gospodine, do Alpenvereina, videć k tomu kako u susjednih zemljah koristonosno i blagotvorno djeluje.

Mi doduše neimamo Alpâ; al naše gore nisu zato manje zanimive, ponajviše već s toga, što su nam skroz nepoznate. Da pripojimo ugodnu koristno, moglo bi se društvu dati popularno znanstveno obilježje, gdje bi se svaki član po predilekciji bavio sabiranjem prirodnina, te ako ih sam proučiti mogao nebi, to bi se te stvari do boljih vremena u Muzeju čuvale.

Iz rečenoga vidite, cienjeni gospodine i prijatelju, da uz Vašu misao cieloma pristajem, te sam voljan i činom ju podupirati. Medjutim za sada ne bih želio akciju na široko početi, čim za ove sezone mnogih Vaših i mojih prijatelja odsutnih ima. Kad prodju kanikula, te se sabere kita neuzkolebivih pristaša Vaše zamisli, tad ćemo s pozivom na sastavak društva pred sviet.

Ako imate, gospodine, koje pisamce ili pravilâ, tićućih se Alpenvereinâ, molim povjerite mi ih na nje koje vrijeme.

Zakasnio sam malo odgovorom; al izvinite, posla pune ruke i izvan grada. Sad koji dan opet ću u Beč, a vrativ se natrag, odilazim pod Velebit.

Izručujuć Vam, cienjeni gospodine i prijatelju, moj najsrdačniji pozdrav, jesam osobitim štovanjem itd.»

Zagreb 22. listopada 1874.

»Velecienjeni gospodine i prijatelju!

Vaša dva lista nisu me našla kod kuće. Putovao sam s prijateljem Belgijancem po Slavoniji, i nekoliko dana prije svetkovine tek u Zagreb prispio. Odgovara Vam odmah nisam dao, jedno, što sam bio obilno drugimi stvarmi za-

bavljen, a poglavito, što sam se čvrsto nadao, da ćemo se pri svetkovini sastati. Medjutim Vi nedospjeste meni u posjet i stoga evo hitim, da pretrgnutu nit dalje popredem.

Misao utemeljenja društva dozrela je jamačno sad il nikad bolje. Ovim Vam listom dajem na znanje, da sam voljan s njome na svjetlo; naravno uz Vašu privolu. Propitav se malo med prijatelji, našao sam svagdje najuzneseniji odziv, a samo nekolicina izrazilo je želju, da to društvo dobije ma napola strukovno obilježje. Njim za volju mislim, da se može buduće društvo zvati: hrvatski gorjanin, društvo za poznavanje i izpitavanje zemlje.

Pravila bi ostala ista, s malom promjenom, kao i štajerskoga društva. Godišnji prinos bio bi od 2 for. Društvo bi izdavalo svoj ljetopis, od kojega bi svaki član dobivao po otisak.

Prem nisam bez prešna posla, izradio bih doskora štatute u dogovoru sa nekoliko prijatelja, te ako želite — i Vam bi ih na pregled poslao.

Neima dvojbe, da ćemo ove vrsti pokretom dobro uspjeti, a da će takovo društvo od znatna upliva na kulturne naše odnošaje biti, to mi je gospodin Frischauf svojim iskustvom zajamčio. Spomenuti g. profesor, kojim sam se kod večernje banove zabave sastao, dobro je naglasio, da su turistička društva prva škola geografa, orografa, geologa i botanika. Iz ljubitelja prirode lahko izniče prirodoslovac strukovnjak.

Sa svoje strane pripravljaio je g. Frischauf takodjer oživotvorenje društva, te našao množinu pristaša.

Dakle složno i poufano na rad! Pomisao, da tim društvom otvaramo tek široka vrata k poznavanju i uvažavanju ljepota naše mile domovine, još nas više bodriti mora.

Očekujem dakle od Vas, mili prijatelju, još koji redak, da po Vašoj želji ako vi sami stvar u ruke preuzeti nekanite, sa predlogom utemeljenja društva na vidjelo stupim.

Pozdravljajuć Vas srdačno i preporučujući se naklonosti Vašoj
jesam itd.«

Spomenica, što ju je god. 1878. štampom na sviet dalo ovim načinom uzkrsnulo hrvatsko planinsko društvo u Zagrebu, donosi ljetopis društva o postanku, razvoju i radu mu za prvoga desetgodišta, uz vjekopis blagopokojnoga Dr. Schlossera — Klekovskoga i liep niz opisa i rāzprava, te naročiti članak Ljudevita Vukotinovića o zadaći i svrsi planinarskoga društva. Ovdje nije puta ni potrebe da se ponavlja ili dopunjuje, što je ondje napisano i zgodno i shodno. — Tek jedno se iz ljetopisa razabire nedvoumno, da se društvo uz povjerenike u pojedinim krajevima nekud nije moglo razbrčiti i dubljega korena širom zemlje zahvatiti, ma ni pod Velebitom, gdje je uz glavara upravnoga o tom revno nastojao još i vriedni učitelj — pisac Devčić u svom listu »Ličaninu« god. 1886.

Pa stoga iskrena hvala uglednomu kolu zagrebačkih planinara, što sad pokrenuše jači osnutak društva na širem osnovu, privezujući uza se mjesto nejakih povjerenika, društvene podružnice za pojedine predjele. Poziv društvenoga odbora

komu se moj zavičaj jamačno oglušiti ne će — (već su se 24 člana upisala iz samoga Gospića) — i jest povodom te napisah ovo nekoliko rieči, da i mladje koljeno pravo i pouzdano saznade, kako nam je uprav postalo hrvatsko, odsele planinarsko društvo, čijim članovima svesrdice dozivljem :

širili se, visili se, množili se na mnogaja ljeta!

Šetnja Dilj-gorom.

Piše: Julije Kempf. (Požega).

(Svršetak).

U blizini Ruševa je i Sovski dol (Šehovski dol) odkuda se najsgodnije dolazi do Sovskoga jezera, te prirodne osebnosti naše zelene Dilj-gore. Idući od Ruševa do Sovskoga dola vriedno je obači i Kraljića brdo (229 m.), gdje se nalaze četiri liepo uzrasle lipe. Te su lipe zasadjene svečanim načinom na 10. svibnja 1881., a na uspomenu vjenčanja sada već blagopokojnoga nadvojvode Rudolfa.

U okolišu Ruševa i Sovskoga dola ima sva sila smreke (brinje, fenja), koja raste samonikla i veoma rodi. Narod sabire borovicu, te ju prodaje domaćemu trgovcu Mavri Braunu, koji peče od nje izvrstnu borovičku, a za proizvode te vrsti stekao je i priznanicu na jubilarnoj gospodarsko-šumarskoj izložbi u Zagrebu. U Sovskom dolu ima od nedavna i liepo uredjen občinski voćnjak, u kojem se uzgaja na stotine krasnih stabala glasovitih jabuka srčika.

Do Sovskoga jezera u Dilj-gori potroši se od Ruševa preko Sovskoga dola oko sat i pō hoda. Put nije ni u čem naporan, nego posve ugodan pokraj šljivika i vinograda, dok ne stigneš do šume. Ja sam ga posjetio prvi put sa sandanjim župnikom ruševačkim, vrlim prijateljem Stjepanom Kalamarijem.

Idući kroz šumu i približujući se jezeru, nismo naišli na nikakove neobične biljke. Kako je bilo na 31. svibnja našli smo na šumskim proplancima dosta cvatuće i mionirisne lazarkinje (*Asperula odorata*), čiju stabliku s lišćem i cvietom meću u vino, davajući mu time opojniji miris i tek.

Sovsko je jezero na visini preko 300 m., prem se tik njega i okolo njega uzdižu šumoviti humci, koji su još viši. Jedino od sjevera nema briega, te se čini, da onamo voda opada, prem se ne vidi da potokom kuda odtiče. Što se znade, nije to jezero nikada presušilo. Nu nije ni uvijek puno vode. Redovito ima vodene površine okolo jednoga jutra, a voda se drži u sredini četvorinaste uvale. I okolo vode je močvaran prostor, koji spada jezeru, a i taj prostor zauzimlje čitavo jutro. Sav je zarašten gustom trskom, šašem i ostalim močvarnim travama. Za to je tuj preugodno boravište zmijama, žabama i drugoj gamadi. U jezeru živi neka posebna vrst šarana, a puk ga zove »karas«. Ta je riba ponajviše sitna, tamnožute boje, te zaudara pe blatu. Nekoliko tih ribica nahvatali su nam čobani, koji ondje pasu marvu. Sve su bile mršave i malene najviše do 12 cm. duge. Ipak nam pripoviedahu seljaci, da se nadje po gdjekoji karas i od podrug kilograma težine. Zna se i to, da su tu vrst ribe preselili u jezero prije mnogo godina bogati seljaci Prešići i to iz Save. Svakako je zanimljiva činjenica, da te ribice ne mogu živiti u drugoj vodi, nego da se odmah pokunje i poginu.

Vrli poznavalac Sovskoga jezera ruševački načelnik g. Martin Kovačević pripovijedao mi je, da je prije bilo u jezeru i dosta čikova, nu da se sada riedko koji nadje. Nu zato imade u njem dosta pijavica. Moraju ih hvatati u mjesecu kolovozu ili rujnu, jer one, što ih hvataju kašnje ili u proljeće, ne mogu se održati, već pogibaju. Od vodenih ptica žive u Sovskom jezeru divlje patke, plisaci i ronci počam od proljeća pa sve do kasne jeseni, dok se ne odsele.

Vode je Sovskoga jezera na rubovima uz obalu mutna i blatna, jer se u njoj kupa stoka. U sredini je crna i mirna, a svatko bi htio, da s te mirne površine pročita što god o postanku ili bar da zaviri u nju i uvjeri se o njenoj tobože bezkrajnoj dubini. Pokojni Luka Ilić Oriovčanin, opisujući Sovsko jezero, spominje da se u sredini nije moglo jezeru do dna, do kojega nisu mogli niti uzicom od 44.4 m. — Danas je drugačije. Niti sam narod ne vjeruje više, da je Sovsko jezero tako duboko. Najviše vode bilo je u jezeru g. 1878, te ga je onda sam načelnik mjerio i zabilježio najveću dubinu od 15 metara. Nedavno je opet seljak Ivan Radljević ronio za okladu na dno jezera i izvadio u sredini sa dna blata i pieska.

Bilo kako mu drago, Sovsko je jezero svakako zanimljiv prirodni ukras naše čedne Dilj-gore. Samo bi va'jalo ipak nastojati, da se to »morsko oko« našega Dilja što prije stručnjački izпита, pa da prestane biti žabnjakom, već zbilja jezerom — ribnjakom, uresom i milim boravištem putnika, koji ljube prirodu. Sigurno je nekoć i bilo tako, jer se je kod nedavne sječe i krčenja okolišne šume naišlo na opeke, crepovlje sudja i druge ostanke. K tomu se na zapadnoj strani jezera nalazi u šumi ogromnih panjeva vinjage, a na istočnom briegu jasni tragovi vinograda i voćaka. Oko jezera ima i više vrlo starih a u red sadjenih vrba. Po svemu tom narod zaključuje, da su prije 100 i više godina morali u blizini stanovati ljudi, a u tom vjerovanju utvrđuju puk i imena okolnih rudina: Volovci, Ponizak, Vukića selo, Nikoličin grob, Jukin dol itd.

Najviša je glavica na zapadu Sovskom jezeru spominjamo već Mlakino brdo (436 m.) u divnom šumskom predjelu, iz koga mjestimice pucaju krasni vidici na sjeverne ponikve i dolove i na južne položite šume prama Posavini. Nu mnogo je zanimljivija panorama, koja se pruža sa istočne strane jezera preko posljednjih istočnih ogranaka Dilj-gore u nedoglednu ravnicu iza Djakova. Treba se samo uzpeti na susjedno Jezerovo brdo (380 m.) Kad si se prihvatio nogama glavice toga briega, sjedi na panj pa lagodno pasi svoje oči po zelenim lugovima milovidnih onih strana. Svuda ćeš okom kružiti, ali ćeš se najdulje zaustaviti na najdaljoj točki prama iztoku, odkuda ti dopiru kao dva goruća plamena, dvie suncem prezlaćene vršike tornjeva stolne crkve djakovačke.

U pravoj Dilj-gori još je pun romantike okoliš Pake. Od Sovskoga dola do Pake pravo je uživanje proputovati i samom cestom. Kud i kamo ćeš više uživati ako promjeriš nogom i duboke uvale i okrugle bočine gustih onih bregova. Kod Pake su se sljubili još posljednji najzanimiviji bregovi istočnoga Dilja, u kom gospoduje treća poviša glavica u Dilj-gori, a to je Lipovica (422 m.) Njome zavija i glavni korien Dilj-gore nešto prama jugo iztoku, dočim se ostala brda odvajaju i pletu u Krstovima s Krndijom ili se nižu i opet razilaze lagano preko Slobodne vlasti, Levanske varoši i Majara u Djakovštinu, gdje ih sasvim ne staje. Između Pake i Slobodne vlasti je i pogranična crta medju požežkom i virovitičkom županijom.

Na sjeveru Sovskom dolu uzdigla se kosa Lepoviuka (266 m.) dočim su se oko Pake izbočili Madaraševac (278 m.) i Zečje brdo (312 m.), da dolina bude romantičnija. Kroz nju teče potok Pačica, koja se dalje provloči imrijevač-

kim dolom između Imrijevačkoga brda (248 m) i Križica (253 m.) dok izpod Dobrogošća sela ne stigne u Londžu.

Nu što još krije Dilj-gora u ovom kraju? Dočuo sam od jednoga seljaka, da imade u šumi između Pake i Kindrova sela (na južnom kraju Dilja) pod kosom Crvenim brdom (324 m.) vrlo prostrana špilja. Nisam još prispio onamo, a da bi mogao potanje o toj špilji izviestiti. Kada bude do proljeća sagrađena nova cesta preko bila Dilj-gore, onda nas ne će više Dilj tako jako »dieliti« sa bivšnm krajinom (s čega ga je narod tako i prozvao), nego ćemo imati još bolju sgodu da mu zavirimo u svaki kutić i da ga tako što bolje upozonamo. Lovci, koji su obišli sve kose i gudure Dilj-gore, znadu da u njoj imade srna, zeceva, lisica, kuna, jazavaca, divljih mačaka i drugih sisavaca. Vukova nema, jer su ih iztriebljeni. Od ptica ima dosta kokoška, orlova, jastrebova gacaša itd.

Od gmazova spomenuti mi je najobičnije zmije drvoloža i bjeloušku, a lugar Ivan Pintar, koji već 12 godina prolazi Diljem, kaza mi, da je samo jednom vidio i ubio otrovnicu ridjovku (*Vipera berus*).

Na svršetku ove naše letimične šetnje, spomenut mi je još nekoje manje gorske kose u Dilj-gori, koje se vežu o one jur spomenute glavne. Evo ih od zapada k iztoku: Jakušić (247 m) i Kasonja (353 m.) nad Ciglenikom i Malinom; Vračanica (248 m.), Krišnica (284 m.) i Gradina (249 m.) nad Bučjem; Jezarac (324 m.) kod Odvoraca; Mezarac (257 m.) nad Stupnikom; Brekovac (237 m.) nad Onovcem, Konj (285 m.) i Velebit (228 m.) nad Sibirjem; Vidovo brdo (383 m) između Odvoraca i Glogovice; Djedovo brdo (254 m.) nad Gromačnikom; Kremenjak (249 m.) nad Podvinjem; Njegovac (281 m.) na medji požezke i virovitičke županije; Musić (261 m) i Varoš (231 m.) oko Levajnske varoši; Trnavsko brdo (220 m.) nad Trnavom gdje su glasovita vina; Gardun (192 m) nad Novim Topoljem itd. Iza Majara i Trnave svršuju i najiztočniji izdanci Dilj-gore, koje međjutim narod zove posebnim imenima, a skupnim imenom, Djakovačka brda.

Društvene vesti.

Osobna viest. Prošloga mjeseca uzpeo se na Klek vladin savjetnik, g. Mladen Dolovčak i na njegovu vrhu ustrielio škanjca — osara (*Pernis apivorus*; *Wespenbussard*), koji će resiti ornitologijsku sbirku narodnoga muzeja.

Novi članovi. H. P. D. pristupila su iz Zagreba kao novi članovi p. n. gg.: pukovnik Štintić, dr. A. Ivanuš, prof. Z. Sontag, I. Martinović, nadšumar A. Rosmanith, J. Prejac, žup. škol. nadzornik, D. Barbot, posjednik, F. Hirc, činovnik, I. Papić, gostioničar, I. Berger, šumarnik, S. Smidt, učitelj kr. vježbaonice, svi brigom D. Hirca, koji je prikupio i gg.: A. Kolmanića, kot. predstojnika u Novskoj, M. Radoševića, šumarnika u Vel. Gorici i V. Moravca, kneževskog šumarnika u Bieloj vodi. G. Papić najavio je Gj. Andraševića, posjednika, a g. L. Sabljak g. Stanka Rubina, tokara.

Molimo i ostalu gg. članove društva, da svaki u svom krugu i u danim prilikama namakne ovomu toli korisnomu društvu, što više članova, da nam se hrvatsko planinarstvo što prije razbuja i prccvate, noseći tada obilan i bogat plod pojedinim krajevima domovine.

U Gorkom kotaru. Presvietli gospodin dr. Ljudevit pl. Josipović, turopoljski komes i Ivan Turković, veleposjednik uputili su se u prvoj polovici pr.

mj. u Gorski kotar. Pošli su u Mrkopalj, poslije iz Delnica u Brod, pa onom divnom dolinom brodskom, kojom šumi rieka Kupa, u Plešće i Čabar, a preko Tršća i Gerova u Crni lug, Mrzlu vodicu i Lokve. Odlična gospoda izletnici nisu mogli da se nagledaju onik krasnih, dá najkrasnijih krajeva domovine, pa kako čujemo, kane se ovoga mjeseca uzpeti i na Risnjak.

Bilo i ovo u dobri čas, a u kojist Gorskoga kotara i tamošnjega gorštaka, pa se i drugi odličnici i mogućnosti ugledali u taj liepi primjer. Mi u tudjinu, a drugi k nama, da se čude onomu, česa još nikada nisu vidjeli. U Gorskome kotaru prolaziš nedoglednim šumama crnogorice, možeš u jednom danu biti na Velikom Risnjaku, možeš usried ljeta stajati u snježnici na vječnom sniegu ili drh-tati u špilji — ledenici na vječnom ledu, a u večer eno te u čarnom primorju, uz žal azurne Adrije, eno te pod sivom maslinom i zimzelenom lovrikom.

U Gorski kotar, u hrvatsku Švicu, sad je hora!

Planinarska podružnica u Gospiću. Na poziv presv. g. Bude Budisavljevića Priedorskoga, velikoga župana županije ličko-krbavske, sabrali se 19. lipnja u prostore narodne čitaonice prijatelji planinarstva ne samo iz Gospića, već i okoline, da se dogovore, kako će osnovati planinarsku podružnicu. Već taj dan upisalo se 20 članova te je već tim brojem podružnica u najzanimivijem kraju domovine osigurana.

Kako nam presv. g. sazivač priobćuje pismom od 6. pr. mj., nada se puno jačemu broju članova, dok budu odobrena pravila planinar. društva u Zagrebu.

Kako je na čelu toga pokreta muž, koji je g. 1874. sa svojim prijateljima osnovao u Zagrebu «Hrvatsko planinsko društvo», stalne je nađe, da će podružnica u Gospiću biti prva u domovini, a dao Bog na dobrobit kršne i junačke Like i Krbave!

Planinarska podružnica u Ogulinu. U koliko nam je poznato nastoje ogulinski rodoljubi živo oko toga, da im podružnica bude što snažnija, a planinarski rad što življi i obsežniji. I pravo je, jer je okolina ogulinska Bogom stvoren kraj za planinarstvo, kad bi tu bio samo tubasti i bajoslovni Klek i ponornica Dobra da i ne spominjemo druga kraška čudesa i tvorevine onoga kraja.

Nu Ogulincima pada u krilo osobito liepa jabuka prigodom preporoda našega planinarstva i mogu njome punim pravom biti ponosni.

U Ogulinu, a godine 1874., niknula je zamisao, da se u Zagrebu osnuje planinsko društvo, a niknula u onoj vrućoj glavi gradačkoga sveučilišnoga profesora dra. Ivana Frischaufa, čuvenoga i prvoga planinara naše monarkije. Ovu zamisao objeručke je prihvatio presv. g. Bude Budisavljević, te ju sa svojim nezaboravnim prijateljem dr. Gjurom Pilarom iste godine i priveo kraju.

Planinarska podružnica u Delnicama. Da se gorski kotar dostane onoga mjesta, koje ga ide u domovini, napisao je dr. Antun Stipaničić u našim novinama članak «Zračna lječilišta Gorskoga kotara» u onaj čas, kad je izašlo i djelo D. Hirca u kojem se opisuju čare »Hrvatske Švice«.

Urednik ovoga lista obratio se kratko iza toga na g. dra. Stipaničića, moleći ga vruće, da što prije osigura u Delnicama planinarsku podružnicu. I osigurana je, a osnivaču liepa i svesrdna hvala na trudu i požrtvovnosti. Njegovom rodoljubivom brigom pristupiše u zajednicu H. P. D. u Zagrebu sliepeća p. n. gg.: Dr. Dragimir Bakarčić, odvjetnik, dr. Antun Stipaničić, kotar. lječnik, Drag. Jelinek, ljekarnik, Jakov Šporer, trgovac (Sungeri), Vatroslav Kniewald, trgovac, Žiga Ključec, ljekarnik (Fužine), Šandor Dietrich, bilježnik, Vinko Lončarić, kot. šumar, Ivan Bolf, trgovac, Adolf Häffner, kneževski nadšumar (Lokve) i Srećko Torbar, sudbeni pristav. Živili mnogo godina na dobrobit hrv. planinarstva!

Planinarska podružnica u Požegi. Kako nam priobćuje g. Julije Kempf, učitelj požeški, koji nam je pribrao liep broj predbrojnika, osigurana je podružnica i u Požegi, pa je i pravo, jer ako je gdje u Slavoniji nuždna, to je zaista u požežkoj kotlini, koju sa sviju strana okružuje gore i drugi u planinarskom pogledu zanimivi krajevi. Bilo i ovo u dobri čas započeto i sretno dovršeno!

Planinarska podružnica u Karlovcu. Za osnutak ove podružnice stiće si liepih zasluga pučki učitelj, omladinski pisac g. Stjepan Širola, koji se je na ponuku urednika radostna srca latio toga rodoljubivog posla. Pismom od 23. lipnja priobćuje nam, da će u podružnicu pristupiti sva p. n gg. članovi »Društvo za poljepšavanje grada Karlovca i to gg.: dr. E. Suknić, sudb. pristav, V. Pogled, gr. kontrolor, profesori dr. A. Gavazzi, F. Župčić, F. Schmidt Stj. Širola, I. Ivančić trgovac, I. Lach trgovac, dr. I. Reiner, odvjetnik, I. Orešković, gr. blagajnik, M. Lukšić, posjednik, I. Car, brijački majstor. Živili!

Na Oštrcu. U bližoj okolici grada Zagreba spala Oštrc kod Samobora medju bregove, koji imadu osobito riedko i zanimivo bilje i danas je jedino mjesto na kojem raste vrst likovca Daphne Blagajana. Da upoznaju ljetnu floru, uputiše se na Oštrc zagrebački planinari, gg. N. Faller, prof. dr. Heinz i D. Hirc. Pošli su 29. lipnja prvim jutarnjim vlakom u Podsusjed, a odavle pješice preko Sv. Nedjelje u Samobor i Rude, gdje su se odmorili, a zatim se spremili na put. Iz Ruda se odmah uzlazi dosta strmim putem prama Malomu Oštrcu odkuda im se otvorio divotan vidik na kranjske i štajerske planine, pak na Savsku nizinu, Ivanščicu, Kalnik. Zagrebačku goru, i naše milovidno Zagorje. Drugim strm-cem dodjoše na velike laze Maloga Oštrca, a tada krenuše njegovim sljemenom prama Velikom Oštrcu. Tu su se podulje zabavljali i vidicima na Zagreb i na podore Lipovca grada i marljivo sabirući bilje, medju kojim bude ubrana mnoga riedka i za tamošnju floru nova bilina. Kamenom vododerinom krenuše u Rude, a odavle nakon odmora u Podsusjed i Zagreb.

Oštrc spada medju takove bregove, koji se mogu preporučiti samo uztrajnim i žilavim planinarima, jer su strnci mjestimice, a naročito na gorskim lazima, pogibeljni. Kako se i u ubavom Samoboru utroji planinarska podružnica, biti će mu jedna od prvih zadaća, da na strmcima sa malo troška i muke odstrani zaprjeke, jer je tlo mekano, i tako pruži planinarima blizog Zagreba priliku, da bez velikoga napora uzlaze na Oštrc, s kojega se pruža dalekosežan vidik, koji seže do Triglava (2863 m.) Bilo to naskoro, a na korist prijatnomu Samoboru.

Po peti put na Velikom Risnjaku. Do početka ovoga vieka bio je Risnjak u domovini nepoznat vrh, šume oko njega neprohodne, a pristup nemoguć. Tek kad sagrađiše kolnik, kojim iz njegovih šuma počezhe izvažati drva na Rieku, postao je pristupniji. Godine 1825. vidimo na Risnjaku dra. I Sadlera, pristava peštanskog muzeja, kojega je u Hrvatsku poslao ugarski palatin, da prouča naše primorje.

Od Hrvata bio je prvi na Risnjaku Ljudevit Vukotinović g. 1877. poslije njega i drugi botaničari.

Dvie godine kasnije upriliči izlet na Risnjak planinsko društvo, a prisutni bijahu ova gg. planinari: dr. Schlosser, Vukotinović, Torbar, prof. Dvořak, preparater Wormastiny, crnolučki župnik Stržić, mjernik Fink i šumarski vježbenik Šeringar. U 9 sati u večer dodje usljed dogovora iz Bakra D. Hirc. U Smrekovcu su planinari noćili, a drugi dan uzpeli se na tjemenicu raztrganog Risnjaka kamo je došlo i društvo jedno iz dalekoga Čabra preko Tršča i Gerova u planinsko seoce Lazac. Po drugi put uzpeo sam se na Risnjak 11. kolovoza 1879. sa Adolfom Stošićem, a 30. srpnja 1885. sa Slavoljubom Pospichalom, profesorima iz Trsta.

Po četvrti puta bio sam na Risnjaku 21. lipnja, a peti puta 2. srpnja t. g. sa prof. dr. Heinzom i sveučilišnim gradjanima Bogdanom Penjićem i Ervinom Rösslerom.

Iz Zagreba smo pošli željeznicom u 10 sati prije podne u Delnice, kamo smo prispjeli u 3 i posjeli u naručena kola i krenuli prekrasnim alpinskim krajem crnogorice u Lokve (730 m.) a odavle Srednjim jarkom u Mrzlu vodiču (859 m.) Od ovdje do Crnoga luga zapali smo u kraj, kakovih je malo u domovini, a neprestance se vozili šumom crnogorice, koju tu stvara mrka smreka. Iz Crnoga luga krenusmo u Malo selo, gdje smo prenoćili.

U 6 sati podjosmo na put, a vodio nas je Dragutin Crnković, kneževski lugar iz Biele vodice kod Crnoga luga, čovjek mudar i obziran, a kao vodič izkusan i pouzdan. Takav vodič vrijedi to više, jer obilazi Risnjak i njegove krajeve već punih 20 godina, a na Velikom Risnjaku, kako se osvjedočih, pozna svaku stazu, svaki priječac, dá svaku pećinu i liticu, a kraj toga dobro je upućen i u sve druge prilike, koje zanimaju planinara. Množili se tako pouzdani vodiči na probit hrvatskoga planinarstva i po drugim krajevima domovine!

Krenuli smo, kao i 21. lipnja, na Rebro, pa onda onim nezaboravnim Rohačem preko Velikoga i Maloga Bukovca u Smrekovac, kamo smo stigli u 9 sati. Na kraju Rohača, u šumskom kraju Kaličaku, pridružili nam se Josip Loquens, šumarski pristav i Derenčin ml., oba iz Biele vodice, što nas je veoma razveselilo, jer, što imaš uza sebe više dobrih znanaca prirode, to bolje. Ovo zasvjedočio i ovaj put, jer nas je g. Loquenz upozorio na jednu osobitu tvoreninu, kraj koje smo 21. lipnja prošli bili. To je bezdan na Velikom Bukovcu u koji je bačen kamen padao sedam sekunda, pak smo se uz put namjerali i na 33 cm. debelo stablo, božikovine (*Ilex Aquifolium*) i sabrali razno bilje. Najljepši ures bijaše šumama lier *Lilium Martagon*.

U Smrekovcu smo odmorili, založili i čašom se vina okrepili, a onda krenuli pod Mali Risnjak, odkuda počesmo uzlaziti pravim putem na Veliki, sabirući prekrasno cvieće, jer je uz bjelolist (*Edelweiss*) procvao i onaj divotni *Rhododendron hirsutum* i mnoga druga alpinka.

Na vrhu bijaše lijepo, tiho i mirno, a kako je u noći pala kiša, očistio se zrak, pa se osobito jasno i daleko vidjelo sinje naše more sa svojim otocima i otočićima.

Na jednom se počeli gomilati oblaci, tmasti, teški oblaci i kaplja mi kiše pala na ruku. Ovo bijaše uzrokom, da smo se počeli vraćati i u jedan sat i pô bijasmo opet u Smrekovcu pred planinskom kolibom.

U 4 sata krenusmo vesela srca na put istim pravcem kojim dodjosmo do Kaličaka, odkuda vodi sada novi kolnik nizbrdice u Bielu Vodiču. Tu smo se svratili kneževskom nadšumaru, g. V. Moravcu, koji nas sa vrlom si domaćicom gostoljubivo i razdragana srca primi i zdenom podvori pivom za kojim smo u Smrekovcu već prije podne uzdisali. Tu nas je g. nadšumar osobito razveselio, kad nam priobči, da će od Smrekovca pod M. Risnjak graditi novi put i time odstraniti sve poteškoće i zapreke, koje sada spriječavaju slobodno i sigurno koracanje, a što je važno, doći će se znatno prije. Dao Bog bio Moravčev put sagrađen što prije, na dobrobit Velikoga Risnjaka i njegove okoline.

Iz Biele vodice, a rodoljubive kuće g. Moravca, krenuše planinari oko 4 ure na kolima u Delnice, a odavle u 10 sati željeznicom u Zagreb, kamo su prispjeli drugi dan u jutro.

D. H.

Uzlaz na Visočicu. Da osnutak podružnice u Gospiću prvim članovima ostane u trajnoj uspomeni, pozva ih g. nadšumar M. Drenovac prijateljskim

pismom na zajednički put na Veliku Visočicu (1619 m.) na Velebitu. Bilo je to 2. i 3. prošloga mjeseca.

»Hrvat«, list za pouku, gospodarstvo i politiku, što izlazi u Gospiću piše o tom putu ovo: »U prošlu subotu poslje podne ode nas preko 20 na Visočicu, taj vrhunac u našem kršnom Velebitu. Isti dan dopriesmo do pod vrh Visočice, gdje smo prenoćili, a budući dan ranom zorom bijasmo na vrhuncu. Žalibože, da je iz rana jutra bilo maglovito, te smo tek oko 7 sati imali po nješto izgleda na ličku i krbavsku vispoljanu, te na plavetnu Adriaticu. Izgled bijaše baš divan i da je prije izlaska sunca bilo čisto, tada bi lahko vidjeli bili i talijanski poluotok. — Među izletnicima bilo je više profesora naše gimnazije, koji su u mnoge znanstvene svrhe puno tog zabilježili i pribrali. U nedelju pod večer povratismo se vesela srдца i zadovoljni, te želeći, da bi se zgodimice slični izleti poduzimali i na druge vrhunce, kao n. pr. na Malovan, Sv. brdo, jer ćemo samo tako upoznati krasote naše mile hrvatske domovine.

Na Visočici su bila ova gg.: sudci J. Vendler i P. Petaj; politički činovnici A. Blašković, Vl. Derkos, M. Lopašić; šumari R. Schmidinger, M. Drenovac i A. Čanić; profesori Drag. Franić, dr. Stj. Gjurašin, D. Travica, M. Petričević i I. Rukavina; trgovci M. Došen i M. Vukelić; knjigovodja A. Sudec, pak gimnazijalci (Tako valja! Ur.), I. pl. Budisavljević, Srdjen, K. Vouk i Rojčević, te lugari Biljan, Rojčević i Vujnović, koji su neutrudivo nastojali, da se izletnici što laglje uzpnu, nu prva zasluga i hvala ide g. nadšumaru Drenovcu, koji je cio izlet priredio.«

Na Ivanščici. Presvietli gospodin Emil grof Kulmer i g. Nikola Faller bili su na tome briegu 22. pr. mj., a imao se je pridružiti i D. Hirc, ali ga u tome spriječila bolna noga. U 5 sati u jutro pošli su izletnici kolima iz Bračka u Lobar i ovamo došli u 7 sati. Izpod Oštrca i Strmog čela pošli su uzbrdice i u 9 sati u jutro zahvatili najvišu tačku Velike Ivanščice.

Čujemo, da je krasna ona bukova šuma na briegu izkrčena, a po krčevinama porasle na metar i pô visoke koprive i drugi drač i korov, kojim su se gg. planinari morali, da probijaju Flora zadobila je po tome drugo lice, i g. Faller povratio se u Zagreb skoro prazne torbe. Od zanimivijih bilina spominjemo *Hesperis matronalis*, prekrasnu *Campanula pusilla* i jednu *Campanulu*, koju valja tek proučiti, a u blizom je srodstvu sa *C. latifolia*.

Sa Ivanščice vratiše se gg. planinari u 3 sata preko Fallerovog posjeda u Ivanec. Na tome izletu dogodila se planinarima mala neprilika. U Loboru (262 m.), u gostionici Jurekovićevoj dobiše vodiča. Kad su uzbrdice pošli bilo dobra pô sata, upitaju vodca — seljaka, da li je bio na Ivanščici, a on: »Draga gospoda, nisem bil nigdar«. Ovo bijaše u uzrokom, da ih je poveo krivo, došli su na Crnu mlaku, i tek odavle pošli na sam brieg.

Slovensko planinsko društvo u Ljubljani utemeljeno je 15. listopada 1892., a dvie godine kasnije pokrenulo je svoj »Planinski vestnik«, koji na radost svako slovenskoga planinara liepo napreduje. Lanjske godine imalo je društvo 3 počastna, šest utemeljiteljnih i do 300 podupirajućih članova. Ono ima sljedeće podružnice: Kamnišku podružnicu, Radovljišku podružnicu, Savinsku i Sošku podružnicu sa 11 utemeljiteljnih i preko 230 podupirajućih članova. O dosadanjem radu toga prerevnoga pobratimskoga društva i o mnogih mu stečevina progovoriti ćemo doskora u posebnom članku, a nekoje osobite radove priobćiti ćemo i u slikama.